

Møntunionen blev konstrueret forkert fra starten, de europæiske ledere har håndteret krisen forkert, og nu er de ved at skabe et farligt socialt og demokratisk underskud i EU. Sådan lyder breidsiden fra en af grundlæggerne af både det indre marked og euroen, tidligere kommissionsformand Jacques Delors.

EUROKRISEN INTERVIEW

THOMAS LAURITZEN,
EU-KORRESPONDENT, BRUXELLES

Det kan godt være, at Jacques Delors er gået hen og blevet 86 år, men de sammenknebne, isblå øjne er stadig skarpe som flinteskærver. Det samme er ordene fra den aldrende, franske statsmand, der gennem ti af fællesskabets vigtigste år lagde mange af grundstenene til det EU, vi kender i dag.

En europæisk union, der i krisens navn har stirret sig så blind på spareplaner og budgetkontrol, at de europæiske ledere efter Delors' opfattelse er ved at tabe det hele på gulvet. Ledere, der har glemt både fortiden og fremtiden, og som derfor underminerer det solidariske projekt, som den socialistiske katolik Jacques Delors gjorde til sit livsværk.

»De har glemt, at dette samarbejde grundlæggende og i al sin enkelhed handler om at leve sammen og forstå hinanden, så vi aldrig mere kommer i krig med hinanden«, siger han.

Det er ikke så tit, denne grå eminence på den franske og europæiske venstrefløj kaster sig ind i debatten nu om dage. Men han er stadig i allerhøjeste grad aktiv.

Før interviewet understreger Jacques Delors, at han under ingen omstændigheder vil udtale sig om den franske præsidentvalgkamp, som raser lige uden for vinduerne på hans kontor i tænketanken 'Notre Europe' i det centrale Paris.

Det er dog ikke, fordi han er langt fra den politiske nutid. Nærmere fordi han er for tæt på den: Delors kunne selv have stillet op til præsident i 1995, men sagde nej tak til sit parti. I dag har socialisternes præsidentkandidat, François Hollande, udnævnt ham til en 'åndelig fader'. Og Jacques Delors' datter, Martine Aubry, er leder af socialistpartiet og et godt bud på en kommende fransk statsminister, hvis Hollande bliver præsident.

Derfor giver en samtale med Delors også et klart fingerpeg om en vigtig del af Europas politiske fremtid, hvis de franske vælgere om et par måneder giver meningsmålingerne ret og gennemtvinger et magtskifte i Frankrig.

»Problemet er, at de nuværende europæiske ledere mangler visioner. Og Historien vil dømme dem hårdt for det. Det er farligt, når politikere ikke ser længere end til dagen i morgen. Det er det, der truer Vesten lige nu. De andre lande, andre steder i verden, de presser på. De vil leve, de vil have deres plads i solen. Og hvad laver vi her hos os i mellemtiden? Vi triller tommelfingre og diskuterer kortsigtede detaljer. Vi ender jo som et museum på den måde, siger Delors.

Up Yours Delors

»Der mangler en vision for Europa, som kan hjælpe hvert enkelt land til at klare sine problemer. Og der mangler nogle mennesker, der kan få tingene til at ske. Det duer ikke med et system, der er for indviklet. Hvordan skal et system kunne betragtes som demokratisk, når selv jeg efterhånden har svært ved at læse konklusionerne fra et topmøde – eller deres udkast til traktater? Hvordan skal en almindelig borger kunne genkende sig selv i det?«.

Jacques Delors brænder stadig for det europæiske samarbejde, han ledede i årene 1985-1995 som den formentlig mest indflydelsesrige formand, EU-kommissionen nogensinde har haft. Den klarhjerne-de franske økonom og tidligere finansminister, som François Mitterrand og Helmut Kohl placerede i Bruxelles, blev for mange selve personificeringen af det indre marked og Maastrichttraktaten.

Derfor blev han også ofte upopulær blandt skeptikere, som da den britiske tabloidavis i 1990 skrev 'Up Yours Delors' på forsiden – eller når danskerne følte, at det franske 'frølår' blandede sig for meget i, om vi skulle stemme ja eller nej. I dag kan han egentlig godt kan forstå, hvis danskerne ikke er så varme på euroen.

»Det er et vanskeligt dilemma for Danmark, sådan som situationen er nu. Det hele er blevet meget svært for folk at forstå. Og jeg taler ikke engang om tvivlerne. Jeg tror, at selv de, der ønskede at sige ja til euroen, vil spørge sig selv, om det er en god idé nu. Utilfredsheden med EU er desværre blevet generel«, siger han.

Delors beskriver også en situation, hvor det i realiteten er blevet meget vanskeligt for et land som Danmark at gøre sig gæl-

dende som formand for EU. Fordi »alt andet end euroen i realiteten bliver ignoreret, og fordi Tyskland har taget magten, mens Frankrig forsøger at følge med og spille en rolle«.

»Jo mere samarbejdet bliver mellemstatsligt, jo mindre kan Danmark få indflydelse. Det er problematisk for jer, at fællesskabsmetoden bliver udhulet. Og det er endnu et handicap for Danmark, at der er den her besættelse af euroen nu. I har så meget at byde på, på miljøområdet, på det sociale område. Men deformationen af fællesskabsmetoden gør Danmarks rolle som formandsland svær. Danmark kunne spille en vigtig rolle som brobygger. Men er der nogen, der interesserer sig synderligt for det lige nu? Næ. Alt det giver skader på samarbejdet«.

Man kunne spørge, hvor Jacques Delors' eget ansvar er henne i den udvikling, der foreløbig er endt i EU's måske alvorligste krise nogensinde. Det er den tidligere kommissionsformand ikke bange for at svare på. Tværtimod. For han mener, at han i årevis gjorde alt, hvad han overhovedet kunne, for at advare regeringerne. De hørte bare ikke efter.

Den europæiske valutaunion

Under et topmøde i Hannover i 1988 besluttede de dengang 12 medlemslande at nedsætte en komité, som skulle komme med forslag til, hvordan man kunne lave en europæisk valutaunion. Jacques Delors blev formand for komiteen, der i 1989

leverede den grundlæggende rapport med forslag til opbygningen af en økonomisk og monetær union.

»Men regeringerne tog ikke hensyn til nogle af de vigtigste forslag. Jeg sagde, at den økonomiske og monetære union skulle gå på to ben: det økonomiske og det monetære. I den såkaldte Delors-rapport fra 1989 er den økonomiske del endda vigtigere end den monetære. Jeg forsøgte to gange at konkretisere det«, siger Delors. »Første gang var, da Maastricht-traktaten blev skabt i 1991. Da regeringerne forberedte topmødet, foreslog jeg, at man ud over gæld og offentligt underskud som betingelser for et lands optagelse i euroen også skulle have to økonomiske kriterier: langtidsledigheden og ungdomsarbejdsløsheden. Det blev afvist«.

Anden gang var, da Jacques Delors ikke længere var kommissionsformand. Forud for et afgørende topmøde i 1997, hvor detaljerne i euroens stabilitetspagt blev lagt fast, skrev Delors til både den franske præsident og EU-formandskabet for at foreslå en pagt for økonomisk koordination.

»Den pagt blev der aldrig taget hensyn til. Og lige siden har min tese været, at hvis der havde været både monetær og økonomisk overvågning, så ville der have været mere sammenhæng – og så ville vi i god tid have set problemerne komme i for eksempel Spanien, Irland og Grækenland. Men det blev ikke gjort«.

Så du mener, at omfanget af den nuvæ-

rende gældskrise kunne være undgået?

»Jeg spørger ofte mig selv: Hvordan har EU's ministerråd kunnet fungere fra euroens fødsel i 1999 til 2007 uden at opdage, at det var ved at gå galt? Her er altså en af grundene: De gjorde ikke det nødvendige fra starten. Det kan godt være, at Grækenland, Spanien og Irland har begået dumheder – men hvad med tyskerne, franskmændene og de andre, så de det ikke komme? Ministrene fra alle eurolandene er moralsk og politisk ansvarlige. Det er derfor, de må gøre noget nu. Ikke bare for at straffe nogle grækere, men også for at hjælpe dem«.

Men det var vel også den internationale finanskrisen, der skabte problemerne?

»Det handler ikke bare om krisen. Det afslører nogle meget vigtige ting om, hvordan EU fungerer, og hvordan man har besluttet at bygge det op. Der var fra starten ingen balance mellem det monetære og det økonomiske. Fejlkonstruktionen fra begyndelsen forklarer, sammen med krisen – men ikke kun på grund af krisen – hvorfor EU har reageret dårligt«.

Hvordan mener du, at ledere har reageret dårligt?

»Eftersom de ikke ville indrømme, at de havde fejlvurderet tingene, at de havde ladet problemerne vokse, så reagerede eurolandenes regeringer for sent og for lidt. Det var grunden til denne lange og deprimerende historie, vi har set fra 2008 til 2011. Og så var der oven i købet en sand kakofoni af deklarationer. Hør her: Marke-

Tegning: Anne-Marie Steen Petersen

“Europas ledere mangler visioner – og Historien vil dømme dem hårdt for det

► BLÅ BOG

► JACQUES DELORS

Født 20. juli 1925 i Paris.
I 1974 blev Delors medlem af Socialistpartiet og i 1979 valgt til EF-parlamentet, hvor han sad indtil 1981.
1981-84: Fransk finansminister.
1985-95: Formand for EU-kommissionen.
I 1996 stod Delors bag en rapport til Unesco om fremtidens uddannelsessystem.
I 2004 udkom Jaques Delors' erindringer 'Mémoires'.
Research: Politikens Bibliotek

derne er, som de er. Dem, der er ansvarlige for at administrere store kapitalfonde, de prøver at forstå, hvad der vil ske. Når der på to uger er 15 europæiske ledere, der siger forskellige ting – nogle for at berolige, andre for at piske stemningen op, og andre igen for at sige, at det ikke er deres skyld – hvordan skulle man så kunne undgå, at markederne bliver opskræmte?«.

Så det er ikke finansmarkederne, der bærer ansvaret for krisens omfang, men regeringerne selv?

»Det er ledernes ansvar, at løsningerne har været for få og er kommet for sent. Ikke mindst den tyske kansler, som har væ-

ret meget tøvende. Vi opnåede væsentlige fremskridt med det indre marked og Maastricht, men euroen kræver meget større ambitioner. En fælles mønt medfører et meget stort fælles ansvar. Det blev overset, og derfor er det gået så galt, som det er. Der er fejl i selve konstruktionen, men også i metoden. Man har glemt fællesskabsmetoden. Derfor er vi nået til den katastrofe, vi står med nu. Derfor har Europa det ikke godt«.

Hvad burde lederne så gøre nu, efter din mening?

»De skal give euroen den balance, den skulle have haft fra starten, mellem det monetære og det økonomiske. Inden for eurozonen skal de vise solidaritet og fælles handling. Og så skal de satse på vækst. Lad regeringerne spare, og lad så EU om at sætte gang i økonomien igen«.

Ingenting på tallerkenen

Jeg har lige overværet to EU-topmøder i træk, hvor der måske nok blev sagt ord om vækst, men der sker jo ikke noget?

»Nej, der er ingenting på tallerkenen. Det er ren ønsketænkning. Vi nærmer os efterhånden den slags erklæringer fra store, internationale konferencer, hvor man med bare en smule viden om substansen tænker: De gør grin med os«.

Så den finanspagt, de lige har vedtaget, duer ikke? Den socialistiske præsidentkandidat, François Hollande, siger jo, at den skal genforhandles, hvis han bliver præsident ...

»Jeg vil ikke blande mig så meget i det præcise spørgsmål om finanspagten, fordi det spiller en rolle i præsidentvalgkampen lige nu. Men jeg vil gerne sige, at finanspagten i hvert fald ikke er nok. Der er behov for en europæisk plan for vækst og genstart af økonomien. Det er fuldstændig rationelt og logisk i økonomisk forstand, at der er behov for vækstinitiativer nu. Jeg modsiger ikke, at der skal genskabes orden i budgetterne. Men i en række lande er der altså plads til at investere i vækst«.

Briterne og tjekkerne ville ikke underskrive finanspagten, og mange taler om, at Grækenland måske må forlade euroen. Tror du, at vi er på vej mod en splittelse af EU?

»Jeg tror ikke, at EU falder fra hinanden eller forsvinder sådan med ét slag. Der vil under alle omstændigheder forblive det, som briterne med lidt skadefryd kalder en 'løs sammenslutning' af lande. Men jeg tror, vi er på vej mod et system, der bliver stadig sværere at styre, stadig sværere at forstå og derfor også virkelig problematisk set fra et demokratisk synspunkt«.

Den europæiske fagbevægelse protesterer for tiden kraftigt over, at den ikke bliver hørt af regeringerne og af EU?

»Ja, og det er et meget alvorligt problem. Det første, jeg gjorde som kommissionsformand i 1985, var at etablere en tæt dialog med arbejdsmarkedsparterne i Europa. Det var afgørende for alt, hvad der senere lykkedes for mig. Man må aldrig opgive den sociale dialog, selv om det nogle gange er svært. Det er ikke noget, politikere kan vælge at overse. Arbejdsgivernes og arbejdstagernes organisationer er grundsten i et demokrati, på linje med valghandlinger og parlamenter«.

Hvad sker der, hvis man ikke hører efter de sociale organisationer?

»Politikere må ikke tro, at de selv er alt. Samfundet har også sit at skulle have sagt om udviklingen. Men den opfattelse er desværre forsvundet i Europa. Det er som en religiøs messe uden tro. Det er hykleri, og det er en hån mod det arbejdende folk. Det går bare ikke«.

Man kan godt få en fornemmelse af, at stemningen i en række lande er ved at blive meget negativ, næsten eksplosiv. Vi hører for eksempel grækere og tyskere bruge ord om hinanden, der ellers ikke blev brugt mere?

»Ja, det er noget rigtig skidt. Det er den fornemmelse, jeg har i forbindelse med Grækenland. Der mangler den del, der giver håb. Det græske folk må selvølgelig erkende, at de selv har valgt de politikere, der har begået dumheder. Men der må også være et håb for dem, og ikke bare nogle, der kommer og straffer dem. Det har skabt en dårlig stemning«.

Hvad er faren ved det?

»Angsten for de andre er vendt tilbage. På grund af globaliserings traume, på grund af overdreven selvoptagelse og galoperende nationalisme i en række lande. Frygten for udlændinge og for andre lande. Alle elementerne er der – alt, hvad der skal til for at genfinde de mørke 1930'ere. For det er jo det, det her handler om: Vi må ikke endnu en gang lade frygten for de andre tage over, begynde at betragte dem som væsener fra en anden planet«.

»Vi kan kun komme ud af den nuværende krise, hvis vi husker på grundene til, at vi skabte dette samarbejde. Aldrig mere krige imellem os. Arbejde for at lære at forstå hinanden. Og troen på, at enhed gør stærk. Det er alt sammen ved at blive glemt«.

thomas.lauritzen@pol.dk